

MÖKLINTA KYRKA

Möklinta Prästgård 5:1, Möklinta församling, Sala kommun, Västmanlands län

Möklinta kyrka fotograferad våren 2003; Sedan dess har fasaderna kalkavfärgats i en ockragul nyans, vilket framgår av bild på nästa sida. Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

BESKRIVNING

Kyrkomiljön

Möklinta socken sträcker sig från Dalälven och gränsen mot Dalarna i norr till mellersta Västmanlands slättbygder i söder. Trakten närmast kyrkbyn utmärks av ett öppet odlingslandskap kring Storsjön, omgivet av djupa skogar. På sjöns östra sida löper Möklintaåsen i nord-sydlig riktning, där järnåldersfynd påvisar tidig bosättning. Vägsträckningen genom Möklinta samhälle 0220-15273 följer på ett traditionellt sätt åsens sträckning. En kyrka med dominerande läge på åsryggen fanns troligen redan före 1300-talet, men den nuvarande räknar sitt ursprung till 1400-talets senare hälft.

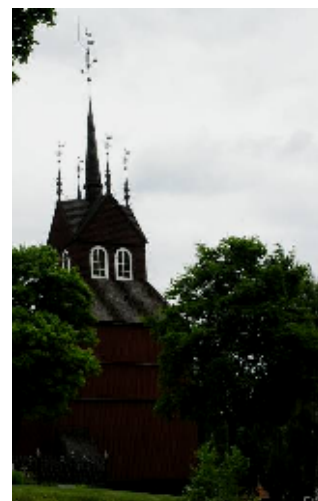
Bebyggelsen närmast runt kyrkan har behållit karaktären av traditionell kyrkby. I slutningen ner mot samhället ligger prästgården, ett två våningar högt timrat, panelklätt och gulmålat hus från 1829. Norr om kyrkan, vid en mindre grusväg uppe på åsen, ligger en långa kyrkstallar och längre bort f d komministergården Östanhede med manbyggnad och visthusbod från 1700-talet.

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården är anlagd i kuperad terräng som sluttar brant mot söder och väster. Sedan en stor utvidgning år 1890 utgör häckar yttre avgränsning. I entréerna finns järngrindar mellan huggna granitstolpar. Raka grusade gångar förbinder gravkvarteren och leder fram till kyrkan. Gravkvarteren är långsträckta, tydligt underordnade den nord-sydliga åsen. Karakteristiska är rygghäckarna mellan gravarna i slutningen mot sydväst. Längs gångarna växer gamla lönnar med utvuxna kronor.

På sydöstra delen står klockstapeln, byggd 1698, klädd med faluröd panel och täckt med kluvna och tjärade spån. Den kröns av en spira och fyra småspiror.

Digitalfotografier
Rolf Hammarskiöld

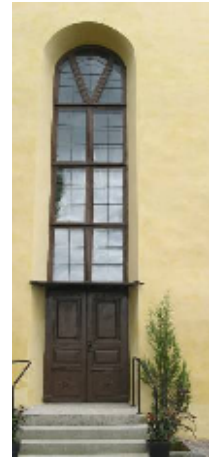
Möklinta kyrka har medeltida långhus och vapenhus med branta, spåntäckta sadeltak. De yttre murarna består till sina nedre tre fjärdedelar av gråsten. Däröver är tegel, vilket även förekommer i muröppningar, gesimsar och blinderingar. På norra sidan finns ett litet sidokapell av oklart ursprung, sammanbyggt med en sakristia från 1743, båda med pulpettak.

Byggnadens socklar och fasader är slätputsade och strukna med Gotlandskalkfärg i en flammig, ockragul nyans. Gavlarna har dekorerats med tegelfriser och treklöverformiga blinderingar. Längs långsidorna löper en neddragen, karnisprofilerad takgesims. Fönsteröppningarna i långsidorna och västra gaveln är avlånga, rundbågiga, har fasta fönster med brunt målade träramar och små rutor av klart, blyinfattat glas.

Något mindre är östra gavelns spetsbågiga fönster, som överst har ett bevarat medeltida masverk med färgade rutor. Den äldsta portalen, i vapenhuset, är flersprångig och försedd med en dörr av tjocka, tjärade furuplank, sammanhållen av smidda bandgångjärn och till stor del täckt med medeltida smidesdekorationer. Västra gavelns portal är senare tillkommen, med en pardörr år 1856 och ett högt fönster direkt ovanför.

Digitalfotografier Rolf Hammarskiöld

Kyrkorummet är täckt med tre höga stjärnvalv, som symboliskt bärs upp av "gubbar" och atlasfigurer infogade i valvribborna. Valven saknar sköldbågar, vilket tyder på att de slagits samtidigt med murarna. Putsytorna är kvastade och hållna i en gråbruten vit nyans. Över norra sidans utbyggda kapell är ett avlångt kryssvalv med avfasade ribbor och här har målning skett med en varmare gul, mer täckande emulsionsfärg. Bänkraderna är öppna och blåmarmorade, färdigställda 1894 med snidade gavlar i nyromansk stil. Ett tillägg från 1933 är de rektangulära gavlarna mot mittgången. I gångar och bänkrader ligger fernissade brädgolv. Predikstolen från 1633, med återstoden av en äldre inbyggd, är fyrsidig med avbildningar av evangelisterna. Läktaren är marmorerad i mer blågrön nyans.

Digitalfotografier Svensk Klimatstyrning AB

Korets golv är upphöjt ett steg och belagt med kalksten. Invid östra gavelväggen är altaret, med en tegelmurad kärna från 1630-talet och en förgylld och vitmålad brädbeklädnad från 1830-talet. På altaret står ett tredelat altarskåp från omkring 1510, innehållande ett femtiotal figurer, snidade i ek och rikt förgyllda. Altarskåpet kröns av ett ur som sattes dit 1780.

Sidokapellet i norr blev iordningställt för dop 1947-50. Då lades nuvarande golv av polerad kalksten och en ny tillverkad dopfunn placerades mitt i. Valv och väggar är sedan 2003 målade med emulsionsfärg, i en ljus ockragul nyans som valdes med hänsyn till äldre påträffade färgskikt. På södra väggen finns en målad inskription från 1633.

Över sakristian i nordost är två kupolformiga valv slagna. Rummet är ganska stort, avdelat av två inre, fristående valvpelare. Skåpinredningen är dels från 1892-94, dels från 2004. Källaren inunder grävdes 1777.

Vapenhusets valv och väggar är dekorerade med röda åttauddiga stjärnor, flätornament och figurer, samt kvaderdekor på portalen. I östra väggen finns en nisch, som möjligen varit avsedd för ett vigvattenkar.

Vapenhusets målningar restaurerades 1932 – digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB

Kort historik

Bygget av Möklinta kyrka har fastställts till omkring 1470, med hänvisning till byggnadstekniska likheter med ganska närbelägna Enköpings Vårfrukyrka och Västerlövsta kyrka. Karakteristiska är gavlarnas friser och tegelblinderingar. Ursprungligen omfattade kyrkan dagens långhus med rakslutet kor och ett vapenhus vidbyggt i söder. En enda kyrkklocka fanns, upphängd i ett litet torn mitt på det dåvarande spåntäckta sadeltaket. Att kyrkorummets tre stjärnvalv och vapenhusets kryssvalv slogs utan sköldbågar visar att de var samtida med murarna, liksom förmodligen sydportalens plankdörr. Murytorna dekorerades med röda målningar, bland annat åttauddiga stjärnor och flätornament. Kyrkans första kända orgelverk blev insatt 1494 och omkring 1510 anskaffades ett altarskåp, tillverkat i Bryssel, ännu i användning.* Sedan ytterligare en kyrkklocka anskaffats blev en särskild klockstapel uppförd, belägen utanför den dåvarande kyrkogården. Det lilla tornet mitt på kyrkans tak miste då sin funktion, men fanns kvar fram till 1675.

En nordlig utbyggnad, i äldre handlingar oftast kallad kuren - idag Mariakapellet – kan vara medeltida, alternativt byggt 1619. I det senare fallet kan det sättas i samband med en större förnyelse av kyrkan 1625-35, då nytt altare murades invid östra väggen och nuvarande predikstol tillkom. Sannolikt överströks kyrkorummets målningar vid samma tillfälle. På sidokapellets södra vägg finns en bevarad yta med gulaktig kalkfärg med årtal 1633 i svart skrift, tillsammans med namnet på den dåvarande församlingsprästen, förmodligen till minne av kyrkans återinvigning. 1644 fick kyrkan läktare i norr och väster, samt ett nytt orgelverk. År 1698 ersattes 1500-talets klockstapel med den som alltjämt äger bestånd.

Åren 1743-44 blev sakristian utbyggd till dagens omfång, med två kupolformiga valv och fristående pelare i mitten. På 1760-talet byggdes nya, bastanta bänkkvarter, ett norrfönster höggs upp och korfönstret fick sin nuvarande storlek. 1777 grävdes en källare under sakristian, avsedd för nattvardsvinet. Altarskåpet försågs 1780 med ett urverk, vars urtavla sedan dess kröner triptyken. En eldstad murades i sakristian år 1782.

På morgonen den 16/5 1790 blev kyrkan svårt brandskadad. Elden hade uppkommit sedan stark blåst fört gnistor från sakristians skorsten till det spåntäckta sadeltaket som antändes och förstördes. Dessutom smalt blyinfattningarna i några fönster och en del inventarier skadades. Vid återuppbyggnaden samma år ersattes det tidigare sadeltaket med ett brutet tak.

På 1830-talet fick västra läktaren dagens storlek och utseende. Orgeln från 1644 flyttades dit, men ersattes 1864 med ett större verk av Frans Andersson. Långsidornas fönster höggs upp till nuvarande storlek 1856 och fick då sina alltjämt befintliga snickerier med blyinfattat glas. Kyrkorummets första uppvärmning blev installerad 1885, då en Gurneys värmeugn placerades i norra utbyggnaden, ”kuren”.

En stor förnyelse 1892-94 leddes av Uppsalabyggmästaren A Helldin. Kyrkans fasader lagades och avfärgades i en mer gulaktig nyans än förut. Västra gavelns entréparti fick nuvarande utformning. Kyrkorummets valv och väggar bilades av för att få jämnare putsytor, vilka målade dekorationer i dåtidens smak. Nya furugolv blev inlagda i kyrkorummet och vapenhuset göts cementgolv. 1761 års slutna bänkkvarter ersattes med öppna bänkrader ådrade i ekimitation.

* I Möklinta kyrka har funnits ytterligare ett altarskåp, enklare utformat, sedan länge deponerat och förvarat på Västmanlands läns museum

Ännu mer förändrades kyrkan vid arkitekterna Sven Brandels och Arre Esséns ombyggnad 1932. Mest märkbart var att kyrkans brutna tak från 1790 borttogs för att kunna återskapa ett ”medeltida”, brant sadeltak. Långhusets östra och västra gavlar samt vapenhusets gavel måste därför påmuras och fick kompletterande tegelornering, i överensstämmelse med den gamla. Fasaderna renknackades inpå murverken, ny puts slogs på och vitkalkning skedde. Även kyrkorummets valv och väggar knackades rena in på muren, med följderna att 1892-94 års dekorationer gick förlorade. Murytorna putsades på nytt och avfärgades i enhetligt gråvit nyans. I vapenhuset gjordes en mer varsam putsavknackning, så att medeltida målningar kunde friläggas och restaureras. Koret belades med nytt kalkstensgolv (Yxhult) och altarringen vidgades. I vapenhuset lades tegelgolv, i övriga kyrkorummet lades furugolv. Bänkinredningen ombyggdes, så att ryggarna blev slutna och gavlar blev uppsatta. De marmorades i blå ton, samt bruna fyllningar i de nya gavelpartierna. Läktarbarriären och skranket framför altaret marmorades i mer blågrön nyans. Fyra år senare ersattes Frans Anderssons orgelverk från 1864 med ett från Magnussons orgelfabrik i Göteborg.

Vid sidan av historiska skäl hävdades att kyrktakets ombyggnad 1932 var praktiskt betingad: alltför mycket regnvatten kvarstannade på det brutna takets övre, flacka fall och orsakade röta. Det nygamla sadeltaket täcktes med spån som täljts på orten, av träd från kyrkans skog. Digitala kopior av foton tagna 1932 och 1933

Redan 1947-50 förnyades kyrkan på nytt, efter handlingar upprättade av arkitekterna Sven A Söderholm och Ragnar Jonsson. Genom att elektrisk uppvärmning installerades kunde värmeugnen tas bort från den nordliga utbyggnaden, ”kuren”, som iordningställdes för dop och sedan dess kallades Mariakapellet. Där lades ett nytt golv av polerad brun kalksten, upphöjt ett steg i förhållande till kyrkorummet. En skulpterad dopfunt skänktes av Kyrkliga sällskapet. Fönstren ommålades utvändigt i en mörkt brun nyans, som de alltså har.

Vid de senaste renoveringarna 2003-2004 borttogs plastfärg från Mariakapellets valv och väggar som sedan målades med emulsionsfärg i ljusgul nyans. Fasaderna lagades och ströks med Gotlandskalkfärg i en ockragul nyans, motsvarande 1892-94 års färgsättning.

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

Möklinta hör till en av stiftets mer välbevarade kyrkomiljöer, med två kyrkliga boställen och kyrkstallar kvar. Kyrkan har långhus och vapenhus från 1470-talet med bevarade tegelorneringar och en fasadputs i äldre, traditionellt utförande. Yttertakets är visserligen helt nybyggt 1932, men genom sina branta fall och spåntäckning en trogen rekonstruktion av det ursprungliga. På norra sidan finns två utbyggnader under pulpettak, Mariakapellet av oklart ursprung och sakristian från 1743-44. Kyrkans stora, rundbågiga fönsteröppningar fick sin form 1856, då även fönstren med blyinfattat glas insattes.

Kyrkorummet är rikt sammansatt av inslag från många olika perioder i dess 600-åriga historia. Stjärnvalven slogs då den uppfördes på 1470-talet; i vapenhuset finns dessutom ursprungliga dekorationsmålningar kvar. Andra inslag som hör till kyrkans äldsta tid är altarskåpet, ingångsdörren till vapenhuset och korfönstrets masverk. Vid en stor förnyelse 1625-35 tillkom predikstolen och altarets murade kärna invid östra väggen. På 1830-talet fick läktaren dagens storlek och utseende. Kyrkorummets öppna bänkrader tillkom vid en större förnyelse 1892-94. Golven i långhus och kor är från 1932, liksom inredningssnickeriernas marmorering i blå ton som dock anknyter till det sena 1700-talets gestaltning. Ett mer modernt uttryck har Mariakapellet, iordningställt för dop 1947-50. Sakristian från 1743-44 är täckt med två kupolformiga valv. Dess inredning präglas ännu av 1892-94 års förnyelse.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Kyrkans bevarade medeltida murverk är omistliga. Häri inbegripes valven, ytterväggarna med sina tegelorneringar och korfönstret med bevarat masverk.
- Andra omistliga delar är vapenhusets medeltida ingångsdörr och muralmålningar, altarskåpet från omkring 1500 med sitt senare tillfogade ur.
- Altaret bör beaktas med tanke på dess ovanligt höga ålder (den murade delen är från 1630-talet)
- De blyinfattade fönstren från 1856 är av stort hantverkshistoriskt intresse och viktiga för byggnadens utseende.
- 1900-talets renoveringar har skett med långtgående ambition att värna byggnadens autenticitet. I första hand skall nämnas fasadputsens av rent kalkbruk avfärgad med Gotlandskalk, takets spåntäckning och inredningssnickeriernas blå marmorering.
- Av särskilt lokalhistoriskt intresse är de äldsta kvarvarande takspånen, täljda på orten vid 1932 års stora upprustning av kyrka och klockstapel.

Övriga uppgifter

Inventeringsperiod: 2005-06

Fältinventering: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Rolf Hammarskiöld, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift - slutjusterad 2005-11-15

Källor och litteratur

Otryckta källor

Riksantikvarieämbetets antikvarisk-topografiska arkiv (ATA):

- Ihrfors, Eric: Westmannia sacra, handskrift färdigställd 1899-1902, baserad på församlingsarkivens handlingar från äldsta tid fram till omkring 1900
- Brev från Erik Ihrfors den 7/9 1898 (meddelande om att medeltida bogårdsmur och stigluckor rivits)

Möklinta församlingsarkiv (MF):

- O I a: 1 Handlingar angående kyrkan 1812-1959
- O I a: 2
- O I a: 3 Kyrkans restaurering 1931-32 Ritningar

Västmanlands läns museums arkiv (VLM):

- Antikvarisk kontrollrapport om inre renovering 2003-2004, dnr 020041
- Prästgårdsinventering

Västerås stifts arkiv (VS):

- Västerås domkapitel E IV A; 57b, visitation 1782, Brev från pastor Milenius den 27/5 1790 (angående uppkommen brand den 16/5)
- Västerås domkapitel E IV B; 74, inventarium vid prostvisitation den 7-8 september 1878, protokoll fört vid biskopsvisitationen den 20-22 oktober 1944
- Västerås domkapitel F III a; 3, protokoll från biskopsvisitation 27/3 1631
- Västerås domkapitel F III A; 23, protokoll från generalvisitation den 4/10 1762
- Västerås domkapitel F III A; 36, inventarium vid biskopsvisitation 24/8 1887
- Västerås domkapitel F III A; 39, protokoll från biskopsvisitation den 29-30/7 1899

Litteratur

Boëthius, G: De tegelornrade kyrkorna i norra Svealand. 1921.

Boström, Erik: Medeltida kalkmålningar i Västmanlands län – en inventering/*Västmanlands fornminnesförening och Västmanlands läns museum, årsskrift 1984, s 7-132/*

Karlsson, Lennart: Medieval ironwork in Sweden, Volume II - Stockholm 1988, s 314-316

Lannergård, Sven: Möklinta kyrka - Några väsentliga data om kyrkan och dess inventarier Möklinta församling 1979

Larsson, Gunnar: Möklinta socken historia - Eget förlag 1998

Roos, J A: Möklinta kyrkas historia - Ågren och Holmbergs boktryckeri, Sala 1894

Rönnegård, Sam: Stiftskrönika/*Julbok för Västerås stift 1933. Västerås 1933, s 155-191/*

Sjögren, Josef: Orgelverken i Västerås stift – En historisk översikt 1952, Nordiska museet/Stockholm 1952

Sjöholm, Gisela: Glimtar från stift och församlingar 1964-65/*Västerås stiftsbok 1966 – Västerås 1965, s 182-191/*

Övriga tryckta källor

Lefrin, A E: Blad ur Möklinta sockens historia, artikel införd i Sala allehanda den 10/8 1932.

Möklinta kyrka i ursprunglig stil, artikel införd i Sala allehanda 1932-12-14

Sammanställning av viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1470 (ca)	Nybyggnad	Tillkomsten av Möklinta kyrka har fastställts till omkring 1470, med hänvisning till byggnadstekniska likheter med närbelägna Enköpings Vårfrukyrka och Västerlövsta kyrka. De har även likartade tegelorneringar. Ursprungligen omfattade kyrkan dagens långhus med rakslutet kor och ett vapenhus vidbyggt i söder. <u>Möjligen</u> fanns även sidokapell utbyggt i norr (osäkert). Gråstensmurarna är resta efter en något skev grundplan. Ursprungliga drag i exteriören är gavlarnas rundbågefriser i tegel, de treklöverformiga blindingarna (trifoliumnischer) på östra gaveln, samt vapenhusets flersprångiga portal. Först fanns bara en klocka, i ett litet torn mitt på det dåvarande spåntäckta sadeltaket. Kyrkorummet täcktes med tre höga stjärnvalv, som symboliskt bärs upp av ”gubbar” och atlasfigurer infogade i valvribborna. Valven är slagna utan sköldbågar, alltså samtida med murarna. Valvens baser är femsidiga och sträcker sig ner till ca 1, 8 meter ovan golvnivå. I sydportalen sattes en plankdörr med rikt järnsmide. Kyrkans första dopfont var av sten.		Boström, s 71-72 Karlsson, s 316 Lannergård, s 7-10
1494	Fast inredning – orgelverk	Kyrkan fick sitt första kända orgelverk		VS: F III a; 6, visitation 1634 Sjögren, s 312
1510 (ca)	Specifika inventarier – altarskåp Nybyggnad – klockstapel	Ett altarskåp insattes, tillverkat i Antwerpen eller möjligen Brüssel (olika uppgifter). Mittpartiet, ”corpus”, innehåller ett femtiotal gestalter skulpterade i ek. Då det är slutet visas målningar av nattvardens mysterium. Sedan ytterligare en kyrkklocka anskaffats blev en särskild klockstapel uppförd.		MF: O I a: 2, beskrivning av Arre Essén i mars 1931 Larsson, s 341
1619	Tillbyggnad (OBS osäker uppgift)	Kyrkorummet fick en utbyggnad mot norr, numera Mariakapellet (kallas kor i ett visitationsprotokoll 1631, senare har det ofta kallats ”kuren”). Det fick två små fönster, mot norr och väster. <u>Observera</u> att dateringen är osäker, möjligen är norra sidokapellet medeltida – visitationsprotokollets uppgift om nytt kor skulle i så fall röra ett nybyggt korskränk		VS: F III a; 3, visitation 27/3 1631
1625-1633	Ändring – ombyggnad, interiör	Ny bänkinredning byggdes (”alle bänkarne äro reformerade”) Korgolvet jämnades och ett nytt altare murades invid korets östra vägg. Predikstol tillkom 1633 I norra sidokapellet målades ”Nikodemus Flodæus MDCXXXIII” (1633) förmodligen till minne av kyrkans återinvigning. Klockstapeln stabiliserades med järn och bjälkar, fick yttre panel. Stigluckor spånslogs.		ATA: Ihrfors, s 1734 VS: F III a; 3, visitation 27/3 1631 Rönnegård, s 161

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1644	Fast inredning - läktare	Två läktare byggdes; den ena i väster för ”folks myckenhets skull” och den andra i den nordliga utbyggnaden för ny orgel. Åttastämmigt orgelverk inköptes.		ATA: Ihrfors, s 1734 Sjögren, s 312
1646	Arkitekturbunden utsmyckning – måleri, interiör	Läktarna och orgelfasaden målades		ATA: Ihrfors, s 1735 Sjögren, s 312
1649-50	Ändring – ombyggnad, fönster	Fönster höggs upp i västra gaveln		ATA: Ihrfors, s 1735, 1739
1657	Vård/underhåll - exteriör	Norrsidans ”kur” spånslogs		ATA: Ihrfors, s 1739
1675	Rivning	Det lilla tornet mitt på kyrkans tak revs. (var överflödigt sedan en klockstapel byggts)		ATA: Ihrfors, s 1740
1741	Vård/underhåll – stomme	Klockstapeln reparerades		ATA: Ihrfors, s 1742
1688	Ändring – ombyggnad, fönster	Kyrkan förärades ett fönster av inspektor Gustaf Jönsson		ATA: Ihrfors, s 1744
1689	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans södra takfall spånslogs på nytt		ATA: Ihrfors, s 1744
1690	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans norra takfall och sidokapellets takfall spånslogs på nytt Kyrkan fick ny bänkinredning		ATA: Ihrfors, s 1744
1691	Specifika inventarier – dopfunt	Framför altaret byggdes nytt skrank Ny dopfunt köptes (50dr) då den gamla i sten rämnat.		ATA: Ihrfors, s 1744
1698	Nybyggnad - klockstapel	Ny klockstapel restes (867 dr)		ATA: Ihrfors, s 1744 VS: F III a; 16, visitation 26/3 1704
1735	Ändring – ombyggnad, stomme	Trappan i klockstapeln nybyggdes		VS: F III a; 23, generalvisitation 4/10-1762
1739	Vård/underhåll - exteriör	Klockstapelns undertak täcktes med bräder och näver		VS: F III a; 23, generalvisitation 4/10-1762
1740	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans yttertak lagades, rödfärgades och tjärades		VS: F III a; 23, generalvisitation 4/10-1762
1741-42	Vård/underhåll – exteriör	Klockstapeln kläddes in helt med bräder och rödfärgades		VS: F III a; 23, generalvisitation 4/10-1762
1743-44	Nybyggnad – sakristia	Sakristian blev utbyggd till nuvarande storlek. Två kupolformiga valv slogs, burna av hörnpelare och två inre, fristående pelare.		Roos, s 3 VS: F III a; 23, generalvisitation 4/10-1762
1745	Ändring – restaurering	Altartavlan rensades och uppmålades, till en kostnad av 180 daler.	Lars Behm, Linde	ATA: Ihrfors, s 1743
1753	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans fasader rappades, klistrades och vitlimmades.		VS: F III a; 23, visitation 1762

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1758	Fast inredning - orgel	Orgelverket förnyades	Orgelbyggare Pehr Stråhle	Sjögren, s 313
1761	Fast inredning - bänkinredning	Slutna bänkkvarter byggdes, med bibehållande av befintliga dörrar. I norra utbyggnaden gjordes helt nya bänkar. Sitsarna utgjordes av kluvet virke, 3-4" tjockt. I varje sittbräda fanns ett eller flera bomärken iskurna.		Roos, s 3 & 5 VS: F III a; 23, visitation 1762
1767	Ändring – ombyggnad, fönster	Fönster norr om läktaren höggs upp. Korfönstret höggs upp till sin nuvarande storlek.		Roos, s 3
1777	Ändring – ombyggnad, stomme	Källare grävdes under sakristian, för förvaring av nattvardsvin Klockstapelns tjärades och rödfärgades.		VS: E IV a; 57b, visitation 1782
1780	Specifika inventarier - altarskåp	Altarskåpet försågs med ett urverk, vars urtavla sedan dess kröner triptyken.		Roos, s 4 VS: E IV a; 57b, visitation 1782
1782	Teknisk installation - värme	Sakristian utrustades med en öppen eldstad, ”spisel”, med spjäll av tackjärn.		VS: E IV a; 57b, visitation 1782
1785	Specifika inventarier - dopfont	Dopskål i tenn tas i bruk		Lannergård, s 25
1790	Brand Ändring – ombyggnad, tak	Kyrkan brandskadades svårt på morgonen den 16/5. Elden hade uppkommit då stark blåst fört gnistor från sakristians skorsten till det spåntäckta sadeltaket som antändes och förstördes. Dessutom smalt blyinfattningarna i några fönster och en del inventarier skadades. Vid återuppbyggnaden samma år fick kyrkan ett brutet tak.		E IV a; 57b, Brev från pastor Milenius den 27/5 1790 Lannergård, s 14
1831	Ändring – ombyggnad, fönster Fast inredning – orgel	Ett större fönster höggs upp i norra sidokapellets, ”kurens”, norrvägg. Samtidigt igenmurades ett mindre fönster i dess västra sida, såsom ”överflödigt” Orgelverket (1644) flyttades till den västra läktaren		Roos, s 3 & 5 VS: F III a; 33, visitation 1830
1834	Fast inredning – altare och läktare	Det murade altaret hade klätts in med trä, som målades vitt och förgylldes. Orgelläktaren utvidgades och försågs med balustrad.		Roos, s 4-5
1835	Vård/underhåll	Sakristians eldstad förnyades.		Roos, s 7
1856	Ändring – ombyggnad, fönster Vård/underhåll - exteriör	Kyrkans fönsteröppningar höggs upp till nuvarande storlek och ändrades då från spetsbågig till rundbågig form. Fasaderna lagades och avfärgades. Koret ”plankades”		Larsson, s 324 Roos, s 3
1864	Fast inredning - orgel	Kyrkan försågs med ett nytt, 13-stämmigt orgelverk. (Det gamla orgelverket, till större delen från 1644, försvann.)	Orgelbyggare Frans Andersson, Stockholm	VS: F III a; 36, visitation 24/8 1887 Sjögren, s 313
1868	Ändring – ombyggnad, golv	I koret ersattes tidigare tegelgolv med plank Gravhällarna som funnits i koret flyttades ned till mittgången. Sakristian utrustades med ny kamin		Roos, s 3, 6

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1879	Vård/underhåll, interiör	Orgelverket renoverades	Orgelbyggare Åkerman	Sjögren, s 314
1885	Teknisk installation – värme	I norra utbyggnaden, ”kuren”, installerades en så kallad Gurneys värmeugn.		VS: F III a; 36, visitation 24/8 1887
1887	Vård/underhåll - målningsarbete	Kyrkorummets valv och väggar vitkalkades Spåntaket ströks med takspånsolja		VS: F III a; 36, visitation 24/8 1887
1890	Ändring - kyrkogård	Kyrkogården utvidgades till dagens omfång. Därvid revs större delen av den medeltida, bräddäckta bogårdsmuren och tre tegelornrade sticluckor. Kyrkogården nyinvides den 7/9 1890 av dåvarande kyrkoherden J A Roos. Genom utvidgningen hamnade klockstapeln inne på kyrkogårdsområdet.		ATA: Brev från Erik Ihrfors 23/7 1898 VS: F III a; 39, visitation 1899 Larsson, s 340
1892-94	Vård/underhåll, exteriör Ändring – ombyggnad, interiör	Stor upprustning: <ul style="list-style-type: none"> • Kyrkans fasader lagades och avfärgades i en gulaktig nyans, istället för den tidigare vita. • Kyrkorummets valv och väggar bilades av för att få jämnare putsytor, avfärgades i ljus gul nyans, pelarna något mörkare för att framhäva deras dekorativa och konstruktiva funktion. • Alla strålknutar dekorerades med blå stjärnor eller enkla rosetter. • I koret tecknades röda kantlinjer och matt, blått schablonmönster. • Runt korfönstret gjordes schablonslingor. • Nya furugolv blev inlagda i kyrkorummet • I vapenhuset göts cementgolv • Öppen bänkinredning byggdes och ådrades i ekimitation. 	Byggmästare A Helldin, Uppsala Dekorationsmålare A Jerndal, Uppsala	Lannergård, s 14 Lefrin Roos, s 2-4 MF: O I a: 2, beskrivning av Arre Essén i mars 1931 VS: F III a; 39, visitation 1899
1899	Ändring – restaurering, interiör	Altarskåpet restaurerades, ett arbete bekostat av bonden Anders Erik Eriksson i Leckenbo. Den nya förgyllningen ansågs i efterhand ha blivit alltför kraftig. Klockstapelns ommålades.		Rönnegård, s 160 VS: E IV B; 74, visitation 1944
1932	Ändring – ombyggnad, exteriör och interiör	Stor ombyggnad: <ul style="list-style-type: none"> • All puts bortknackades från ytterväggarna, som putsades helt på nytt. • Långhusets östra och västra gavlar samt vapenhusets gavel blev påmurade till ursprunglig höjd och fick tegelornering i överensstämmelse med den gamla • På sockeln slogs en grov cementputs • Fasaderna i övrigt gjordes slätputsade och avfärgades vita. • Kyrkans brutna tak (1790) borttogs och istället byggdes nya takstolar till ett brant sadeltak som täcktes täckt med täljda, tjärdoppade spån. Spånen tillverkades på orten, av virke från kyrkans skog. • Vapenhusets port rengjordes från senare tiders 	Arkitekterna Sven Brandel (underlag) och Arre Essén (byggledning) W Fernkvist (snickeri) Josefsdals snickerifabrik, Sala (bänkinredning) Kihlström & Blomquist (mureri)	Boström, s 71 Larsson, s 322-324 Lannergård, s 14 Rönnegård, s 157-165 O I a: 3, verifikationer VS: E IV B; 74 visitation 18-20/9 1959 SA 1932-12-14

Forts 1932		<p>färgskikt och de trärena ytorna oljades.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kyrkorummets valv och väggar knackades rena in på muren, putsades på nytt och avfärgades. • I vapenhuset gjorde mer varsam putsavknackning, varvid medeltida målningar kunde friläggas och restaureras • I korets vägg frilades två nischer, vilka på medeltiden användes som sakramentsförvaringsplatser • Koret belades med nytt kalkstensgolv (Yxhult) och altarringen vidgades • I vapenhuset och norra sidokapellet lades tegelgolv • I kyrkorummet lades furugolv • Bänkinredningen ombyggdes, så att ryggarna blev slutna och gavlar blev uppsatta. De marmorades i blå ton, bruna fyllningar i de nya gavelpartierna. • Läktarbarriären och skranket framför altaret marmorades i mer blågrön nyans (bänkarna uppe på läktaren lämnades oförändrade, med 1892-94 års målning) • Elvärme diskuterades, men församlingen valde att behålla kaminerna i norra sidokapellet • Kyrkan återinvigdes fjärde söndagen i advent 1932 (18/12) 	<p>Konservator John Österlund</p> <p>Sala tegelbruk (murtegel)</p>	
1936	Fast inredning - orgel	Nytt orgelverk installerades. Det gamla orgelverket från 1864 skänktes till Möklinta hembygdsförening och förvaras numera i Bengtsgårdens musikrum.	A Magnussons orgelfabrik	Lannergård, s 27 Larsson, s 332
1947- 50	Ändring – ombyggnad, interiör Vård/underhåll - fönster	<ul style="list-style-type: none"> • Kyrkan utrustades med elektrisk uppvärmning. Samtidigt borttogs de vedeldade ugnarna från den nordliga utbyggnaden, ”kuren”. Därigenom kunde den iordningställas för dop och kallas sedan dess Mariakapellet. • Tillkommande dopkapell fick ett nytt golv av polerad brun kalksten, upphöjt ett steg i förhållande till kyrkorummet. • Valv och väggar lagades och målades. • En skulpterad dopfunt skänktes av Kyrkliga syföreningen. • Bänkarna på norra sidan om mittgången framför sidokapellet borttogs och skärmar byggdes mot tillkommande sidogång. • Sakristian fick ny skåpinredning för textilförvaring. • Fönstren ommålades i en mörkare nyans än tidigare. 	<p>Arkitekt Sven A Söderholm (PM) och Ragnar Jonsson (ritningar)</p> <p>Erik Sand (dopfunt)</p> <p>Älvkarleby kraftverk, Distriktskontore t Västerås</p>	<p>O I a: 1, PM av Sven A Söderholm</p> <p>VS: E IV B; 74 visitation 18- 20/9 1959</p> <p>Lannergård, s 25</p>
1965	Vård/underhåll - målningsarbete	Fasaderna lagades och avfärgades Valv och väggar avfärgades på nytt Bänkinredningen ommålades	Målarmästare Gustav Vendelin, Möklinta	Larsson, s 325 Sjöholm, s 185

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1982	Vård/underhåll - exteriör	Stor yttre renovering sommaren 1982: <ul style="list-style-type: none"> • Fasaderna lagades med kalkbruk och avfärgades med Gotlandskalk • Taket lagades och tjärades • Nya stuprör av fabrikslackad plåt uppsattes 	Bjerking Ingenjörbyrå Tremans fasad AB	VLM: Bygghandlingar, protokoll från slutbesiktning Rapport 2002- 11-26
1993	Ändring – ombyggnad, interiör	Utrymme under läktaren i det norra bänkkvarteret togs i anspråk för inredning av WC och kapprum. I mittgången och på läktaren lades nya mattor.	Byggkonsult Holger Lagerkvist	ATA: dnr 8104/92 Larsson, s 325- 326
1996	Vård/underhåll - fönster	Kyrkans fönster genomgick grundlig renovering	Bjerking Ingenjörbyrå	VLM: Rapport 1996-10-03
2003- 2004	Ändring – restaurering, interiör Fast inredning - altarskåp	Inre renovering: <ul style="list-style-type: none"> • Mariakapellets valv och väggar rengjordes från plastfärg, varefter de målades med linoljeemulsion i ljusgul nyans. • Altarskåpet restaurerades av konservator • Altarskåpets urverk reparerades 	Firma Nerike - konservatorn Nymans ur, Västerås	VLM: Rapport, dnr 020041
2004	Vård/underhåll - exteriör	Yttre renovering: Fasaderna lagades med luftkalkbruk och avfärgades med Gotlandskalk bruten i en lätt ockragul nyans (94:5 i KALKFÄRG 90) Fönstren ommålades med brun linoljefärg (NCS S 7020-Y40R)	Svensk Klimatstyrning AB, Ingenjörfirma Bo Göransson (projektering)	VLM: Anbudsunderlag april 2003, antikvarisk kontrollrapport